

Ірина П. Кінаш
**СУЧАСНИЙ СТАН ІНФРАСТРУКТУРНОГО
 ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

У статті проведено аналіз стану та тенденцій розвитку закладів освіти в Україні. Узагальнено результати оцінювання інфраструктурного забезпечення дошкільних, загальноосвітніх та вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації.

Ключові слова: заклади освіти; інфраструктурні об'єкти; індекс розвитку.

Табл. 1. Літ. 10.

Ірина П. Кинаш
**СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ИНФРАСТРУКТУРНОГО
 ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ**

В статье проведен анализ состояния и тенденций развития учебных заведений в Украине. Обобщены результаты оценки инфраструктурного обеспечения дошкольных, общеобразовательных и высших учебных заведений разных уровней аккредитации.

Ключевые слова: учебные заведения; инфраструктурные объекты; индекс развития.

Iryna P. Kinash¹
**CURRENT STATE OF INFRASTRUCTURE PROVISION
 OF EDUCATION IN UKRAINE**

The article analyzes the state and the development trends of educational institutions in Ukraine. The evaluation results on infrastructure provision of primary, secondary and higher education institutions of all levels accreditation are summarized.

Keywords: education institutions; infrastructural facilities; development index.

Постановка проблеми. Головною стратегічною метою реформування України є вихід на траєкторію сталого розвитку, що потребує трансформації соціально-економічних відносин у всіх сферах суспільного виробництва. Досягнення цієї мети ставить ключовим завданням вдосконалення системи управління соціальної сфери, зокрема її складовою – освіти, з метою підвищення ефективності діяльності, гарантування якості [10]. Освіту ми розглядаємо стратегічним фактором економічного та соціального розвитку держави. Основною метою діяльності закладів освіти є забезпечення інтелектуального та духовного розвитку людини. А відтак важливо, щоб освіта мала необхідні інфраструктурні ресурси для реалізації цієї мети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспектами розвитку освіти займається значна кількість фахівців, серед яких: І. Артьомов [5], А. Бойко [1], І. Вашук [5], О. Вашук [5], О. Калініченко [8], В. Куценко [6], І. Мосійчук [8], Я. Остафійчук [7], І. Пойта [8] та багато ін. Науковці розглядають проблеми взаємозв'язку глобалізації та розвитку освіти, висвітлюють проблеми адаптації освіти до вимог європейського освітнього простору, формують концептуальні засади розвитку.

Невирішені частини проблеми. Для повноцінного інформаційного забезпечення процесу управління сферою освіти необхідна більш повна діагностика сучасних тенденцій розвитку, зокрема, на основі проведення оцінювання її інфраструктурного забезпечення.

¹ Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine.

Метою дослідження є діагностика сучасного стану та тенденцій розвитку сфери освіти України та представлення результатів оцінювання її інфраструктурного забезпечення.

Основні результати дослідження. Інфраструктурне забезпечення сфери освіти охоплює: дошкільні, загальноосвітні навчально-виховні заклади, вищі навчальні заклади різних рівнів акредитації. Динаміку основних показників розвитку освіти в Україні представлено в табл. 1. Проаналізуємо тенденції розвитку мережі *дошкільних навчальних закладів*. Дана мережа нині включає 5343 дитячі садки, 8390 ясел-садків та 2647 навчально-виховних комплексів. Із загальної кількості дошкільних закладів 86,6% – загального розвитку, 11,2% – комбіновані, 1,2% – спеціальні, 1% – санаторні, решта – сімейні. Розподіл дошкільних навчальних закладів на початок 2014 р. за видами будівель свідчить, що 59% будівель побудовані за типовими проектами, а 41% розміщені у пристосованих будинках.

Таблиця 1. Динаміка основних показників розвитку освіти України*

Показники	2005/06	2007/08	2008/09	2009/10	2011/12	2013/14	2013/14 до 2005/06, %
Кількість дошкільних закладів, од.	15058	15305	15414	15508	16078	16680	110,8
Кількість дітей у дошкільних закладах, тис. осіб	1031,7	1137,5	1194,5	1213,9	1354,4	1470,8	142,6
Кількість місць у дошкільних закладах, тис. од.	1055,8	1084,3	1110,4	1121,1	1171,4	1236,92	114,0
Кількість загальноосвітніх навчальних закладах, од.	21589	21214	20969	20576	19874	19294	89,4
Кількість учнів у загальноосвітніх навчальних закладах, тис. од.	5399	4857	4617	4495	4293	4204	77,9
Кількість навчальних закладів I–II р.а. ¹⁾ , од.	606	553	528	511	501	478	78,9
в них студентів, тис. осіб	505,3	441,3	399,3	354,2	356,8	328,9	65,1
Площа будівель у ВНЗ I–II р.а., тис. м ²	6528,6	5792,7	5303,5	5166,8	5087,9	4860,9	74,4
Кількість вищих навчальних закладів III–IV р.а., од.	345	351	353	350	345	325	94,2
в них студентів, тис. осіб	2203,8	2372,5	2364,5	2245,2	1954,8	1723,7	78,2
Площа будівель у ВНЗ III–IV р.а., тис. м ²	20423,3	21417,7	22340,3	23263,5	22628,2	23063,6	112,9

* складено за даними [2; 3; 4].

¹⁾ рівень акредитації.

Аналізуючи зміни в мережі дошкільних навчальних закладів, слід зазначити, що їх кількість за досліджуваний період збільшилась на 10,8%. Проте, в них зараз перебуває 1470,8 тис. дітей, що майже на 20% більше, ніж у них місць. Зазначимо, що для оцінки інфраструктурного забезпечення ми розраховували показник щільності об'єктів, що дозволило в одній величині визначити забезпеченість та доступність конкретними закладами (м^2 на 1 осіб/тис. км^2). Так, визначивши щільність дошкільних закладів в Україні, ми визначили, що найдоступнішими та забезпеченішими такими закладами є столиця (14,4 м^2 на 1 осіб/тис. км^2), а також Хмельницька (4,9), Черкаська (4,2), Чернівецька (4,2) області. Найнижчим даний показник є на території Харківської (2,2), Чернігівської (2,2), Запорізької (2,4) областей [3].

Дослідивши завантаженість дошкільних навчальних закладів, ми встановили, що в середньому в Україні на 100 місць припадає 119 дітей. Складнішою є ситуація у міських поселеннях, де на 100 місць припадає 130 дітей. Скажімо, у Волинській, Вінницькій, Львівській, Полтавській, Тернопільській областях даний показник є на 50% вищим. Лише в Херсонській області чисельність дітей у дошкільних навчальних закладах у розрахунку на 100 місць є дещо меншою і складає 97. Визначивши щільність місць у дошкільних навчальних закладах, ми встановили, що найщільнішими вони є на території Хмельницької, Черкаської, Закарпатської областей. А у столиці даний показник у 7 разів вищий за середній показник по Україні. Найменша щільність місць у дошкільних закладах – Чернігівській, Івано-Франківській, Волинській областях. Матеріали досліджень вказують на те, що 133 дошкільні заклади нині не придатні для цільового використання. Левова частка таких закладів у сільській місцевості не працює. Розрахункові дані свідчать, що в Україні є недостатня кількість таких інфраструктурних об'єктів. Обчислений нами індекс розвитку інфраструктурного забезпечення дошкільних закладів вказує на те, що найкращим воно є у столиці, на території Чернівецької, Закарпатської та Черкаської областей. Найслабшим – на території Чернігівської та Івано-Франківської областей.

Наступною складовою сфери освіти є *загальноосвітні навчальні заклади*. До загальноосвітніх навчальних закладів нині відносять: школи I ступеня, I–III ступенів, II–III ступенів, гімназії, ліцеї, колегіуми та навчально-виховні комплекси. Матеріали досліджень свідчать про те, що впродовж досліджуваного періоду їх кількість скоротилася на 10,6%. Якщо на початок 2005/06 н.р. їх кількість складала 21589 од., то вже на початок 2013/14 н.р. – 19294 од. Зменшується і кількість дітей, що навчаються у загальноосвітніх навчальних закладах. Так, якщо на початок 2005/06 н.р. їх кількість складала 5399 тис. осіб, то вже на початок 2013/14 н.р. – 4204 тис. осіб, що на 22,1% менше. У структурі загальноосвітніх навчальних закладів перебувають як денні, так і вечірні школи. Щоправда, мережа вечірніх шкіл шороку скорочується. Якщо у 2005 р. їх кількість складала 232 од., то на початок 2013/14 н.р. – 168, що на 27,6% менше. Різке скорочення таких навчальних закладів спостерігаємо у Дніпропетровській, Львівській, Херсонській областях. Нині частка таких шкіл в Україні складає 0,9%, навчається в них 53541 учень. Більше таких шкіл та, відповідно, учнів у них зосереджено у Дніпропетровській області – 11,4% [4].

Обчислений нами індекс інфраструктурного забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів дав змогу визначити, що найвищий він є на території столиці, Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської та Хмельницької областей. Найслабшим інфраструктурне забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів є на території Херсонської, Луганської та Запорізької областей.

Наступною складовою освіти є *вищі навчальні заклади*. Матеріали досліджень свідчать про те, що впродовж досліджуваного періоду скоротилася мережа вищих навчальних закладів I–II р.а. (на 21,1%), а також і вищих навчальних закладів III–IV р.а. (на 5,8%). Структура ВНЗ за типами вказує на суттєве скорочення мережі технікумів, інститутів, університетів та збільшення кількості коледжів та училищ. Визначивши щільність ВНЗ I–II р.а. ми дійшли висновку, що найоптимальніше вони розташовані в столиці (0,97 м² на 1 осіб/тис. км²), Івано-Франківській (0,14) та Чернівецькій (0,15) областях. Вузи III–IV р.а. найщільніше розташовані у містах Києві (1,5), у Харківській (0,13), Львівській (0,09), Одеській (0,08), Дніпропетровській (0,08) областях. Найменше таких закладів зосереджено в Житомирській, Вінницькій та Чернігівській областях [2].

Висновки та перспективи подальших досліджень Таким чином, нині сфера освіти України розвивається та перебуває в стані кількісних та якісних перетворень. Виявлені закономірності її розвитку та результати оцінювання інфраструктурного забезпечення вимагають подальших досліджень у напрямі обґрунтування стратегічних пріоритетів розвитку.

1. *Бойко А.І.* Проблеми розвитку української освіти в умовах євроінтеграції // Вища освіта України. – 2009. – №2. – С. 44–49.

2. Вищі навчальні заклади України на початок 2013/14 навчального року році: Стат. бюлетень / Держкомстат України. – К., 2014. – 215 с.

3. Дошкільна освіта України у 2013 році: Стат. бюлетень / Держкомстат України. – К., 2014. – 82 с.

4. Загальноосвітні навчальні заклади України на початок 2013/14 навчального року: Стат. бюлетень / Держкомстат України. – К., 2014. – 99 с.

5. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: Монографія / За заг. ред. Ф.Г. Вашука; Редкол.: Ф.Г. Вашук, І.В. Артьомов, О.М. Ващук. – Ужгород: Закарпат. держ. ун-т, 2011. – 559 с.

6. *Куценко В.І.* Соціальний вектор економічного розвитку. – К.: Наукова думка; НАН України, 2010. – 735 с.

7. *Остафійчук Я.В.* Сталий розвиток сфери послуг: сутність, тенденції та перспективи: Монографія / Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». – К.: ДЕТУТ, 2012. – 292 с.

8. *Поїта І.О., Мосійчук І.В., Калініченко О.О.* Сфера послуг в контексті сталого розвитку // Економіка природокористування і охорони довкілля: Збірник наук. праць ДУ ІЕПСР НАН України. – К., 2012. – С. 204–209.

9. *Шпильова Ю.Б.* Основні напрями розвитку і розміщення соціальної інфраструктури в умовах транзитивної економіки: Автореф. дис... канд. економ. наук: спец. 08.10.01 – Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка. – К., 2006. – 23 с.

10. The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the new decade. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education. Leuven and Louvain-la-Neuve, 28–29 April 2009 // www.bologna2009benelux.org.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2015.